

Ajuntament
de Barcelona

Noves descobertes arqueològiques a la Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor de Barcelona

Dossier de premsa
16.1.2013

Noves descobertes arqueològiques a la Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor de Barcelona.

La Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor està situada dins l'antic recinte emmurallat de *Barcino*, molt a prop d'on hi havia hagut el *forum* de la colònia. La seva situació, en la part central de la ciutat, ha fet que l'indret hagi estat ocupat, com a mínim, des de l'època fundacional de la ciutat, en temps de l'emperador August.

El temple, edificat amb obra gòtica a partir de mitjans segle XIV, té uns precedents anteriors dels quals se'n desconeixen totes les dades.

En el marc del Pla Barcino per la recuperació i posada en valor de la Barcelona romana, s'ha signat un conveni de col·laboració entre l'Institut de Cultura de Barcelona i la Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor. Arran d'aquest conveni s'ha dut a terme una intervenció arqueològica al subsòl de l'església al llarg dels mesos d'octubre a desembre de 2012.

Aquesta recerca arqueològica forma part d'un projecte més ampli per l'estudi de la Barcelona cristiana i visigoda, dirigit per Julia Beltrán de Heredia.

Les noves descobertes a la basílica

A la historiografia de Barcelona sempre ha estat present que l'església dels Sants Just i Pastor era una de més antigues de Barcelona. L'advocació als nens Just i Pastor, martiritzats al segle IV a *Complutum* (Alcalà de Henares) i la relació del complutens Paulí de Nola amb Barcelona, ciutat on va ser ordenat sacerdot a l'any 393, és una dada que s'ha utilitzat per a parlar de l'origen de l'església dels Sants Just i Pastor. La documentació recull que el seu fill Cels va morir a *Complutum*, on va rebre sepultura al costat d'un *martyrium*, segurament els dels màrtirs Just i Pastor, l'advocació dels quals es va estendre a la península ibèrica en època visigoda.

Estructures *in situ* de
l'antiga església dels
Sants Just i Pastor.
Segle VI
© Josefa Huertas

A inicis de l'any 2012, arran d'una intervenció arqueològica de l'any 2011, es va presentar als mitjans de comunicació la descoberta d'unes estructures de gran entitat a la nau de l'actual església de Sant Just i Pastor. Tot feia pensar que estàvem davant d'una arquitectura oficial que s'havia d'interpretar com un edifici de culte. Teníem les primeres dades arqueològiques que ens permetien parlar de l'antiguitat de l'església, unes restes que es situen cronològicament al segle VI.

La intervenció arqueològica de l'any 2012 s'ha centrat a l'actual sagristia de l'església gòtica i ha permès treure a la llum un element molt simbòlic: part d'una **piscina baptismal**.

Malauradament la piscina no s'ha conservat sencera, però a partir de les dades que es tenen es creu que deuria tenir una planta de creu. **La troballa té una gran importància per l'estudi de la ciutat cristiana i visigoda de *Barcino*.**

La presència d'una piscina baptismal s'ha de vincular a la presència d'un bisbe (a l'antiguitat tardana l'administració del baptisme estava reservada de manera exclusiva als bisbes i només es feia una vegada a l'any) però se sap que el grup episcopal de la ciutat (amb la basílica principal i el baptisteri, una església martirial, el palau i la sala de representació del bisbe, el palau del comte visigot, etc...) es localitza sota la catedral actual. Aquest grup episcopal ha estat ben estudiat i publicat i és ben conegut a l'arqueologia cristiana d'arreu.

Piscina baptismal Segle VI © Irene Gibrat - Servei d'Arqueologia

Detall dels murs de la piscina baptismal Segle VI © Irene Gibrat – Servei d'Arqueologia

Cal recordar la presència dels visigots a la ciutat (que eren arrians) des de l'any 415, quan Ataülf i Gal·la Plàcida s'establiren a Barcelona. Se sap que es va donar una convivència dels nous arrians amb la població local catòlica. També hi ha constància –per la documentació escrita– que a la ciutat, a partir del període visigot va haver-hi una dualitat de culte (culte arrià i culte catòlic), per la qual cosa se sap que existien dos nuclis episcopals amb dos bisbes. S'acaba de documentar l'existència del segon grup episcopal a Barcelona. Ara es pot plantejar que quan els visigots es van instal·lar a la ciutat van “ocupar” el nucli episcopal que estava sota la catedral actual, i que els catòlics van ser “desplaçats” a sant Just a on ja hauria d'haver-hi una primera església (d'aquesta primera església encara no hi ha dades arqueològiques). D'aquesta manera i fins a l'any 589 (data final de l'arrianisme), a Sant Just i Pastor es va desenvolupar el nucli episcopal catòlic, més petit i de menor pes a la ciutat oficial, i a l'angle nord, a tocar de la muralla i sota la catedral actual es va configurar el nucli episcopal-comtal arrià i centre de poder de la ciutat visigoda.

La tolerància i bona convivència entre arrians i catòlics es mostra també en la celebració de sínodes. Al segle VI, es van celebrar sis concilis a la Tarraconense: Tarragona al 516, Girona al 517; Lleida al 546 i a Barcelona a l'any 540; aquest es va celebrar a l'església dels Sants Just i Pastor, sent bisbe Nebridi. La presència a l'interior de l'actual església gòtica de dos capitells d'època visigoda reutilitzats com a piles d'aigua beneïda, s'han de contextualitzar en aquest nou nucli episcopal.

Capitell aprofitat com a pica d'aigua beneïda a l'església de Sant Just i Pastor, segles VI-VII

Capitell aprofitat com a pica d'aigua beneïda a l'església dels Sants Just i Pastor, segles VI-VII

D'altra banda, amb aquesta nova situació s'entén millor el creixement i l'extensió del primer grup episcopal de Barcelona (va ocupar quasi un quart de la ciutat) impulsat i propiciat pel poder oficial i per la política visigoda. També s'entenen millor algunes troballes arqueològiques de l'entorn de Sant Just i Pastor, com per exemple dos fragments de sarcòfags de marbre del Proconès que procedeixen dels tallers de Roma. Uns elements funeraris nobles destinats a personatges notables que es van poder enterrar a l'interior de la ciutat (la gent s'enterrava fora, al *suburbium*, únicament les elits locals podien fer-ho a l'interior), al costat de les relíquies que devia custodiar l'antiga església dels Sants Just i Pastor.

Fragment d'un sarcòfag de marbre localitzat a l'entorn de l'església dels Sants Just i Pastor a les excavacions arqueològiques de finals dels anys 90: últim terç del segle III i segle IV © MUHBA

Fragment d'un sarcòfag de marbre localitzat a l'entorn de l'església dels Sants Just i Pastor a les excavacions arqueològiques de finals dels anys 90: últim terç del segle III i segle IV © MUHBA

Una troballa de gran interès i excepcionalitat, que revela la importància de la *Barchinona* visigoda

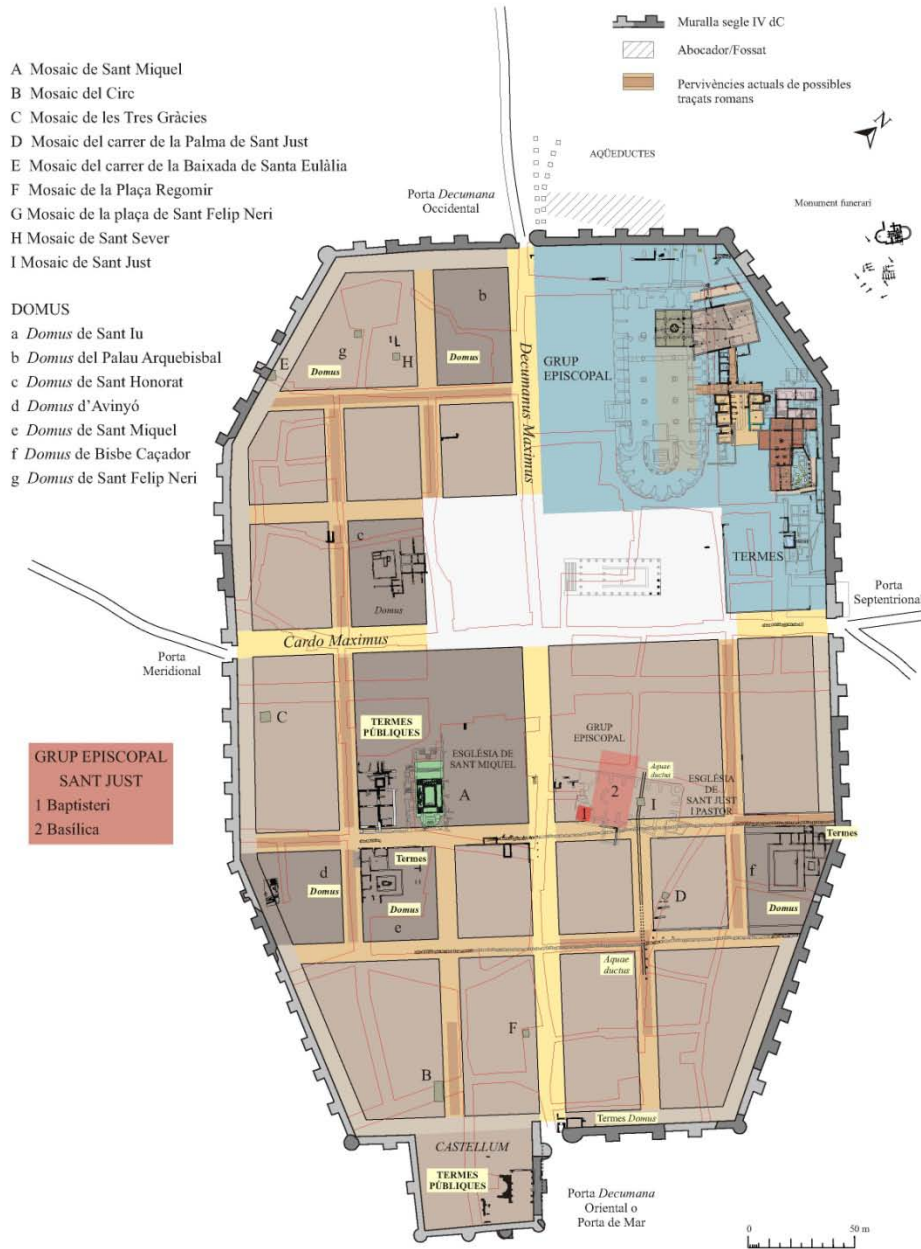
Així doncs, aquesta troballa posiciona a Sant Just i Pastor al lloc que li pertoca històricament, retornant-li la importància que va tenir al seu moment. Sempre s'ha parlat de Sant Just i Pastor com a catedral, de fet ho va ser: la catedral catòlica. També valoritza la importància de la *Barchinona* visigoda i el paper que va jugar durant aquest període.

Una ciutat tant petita (només 10 hectàrees) amb dos grups episcopals no és poca cosa, sobretot si es té en compte que a l'època els bisbes exercien un poder i un paper a la ciutat que anava molt més enllà del terreny espiritual.

La troballa és de gran interès i depassa els límits de la nostra ciutat, ja que no es coneixen arqueològicament molt casos.

Planta de la ciutat tardoantiga de *Barcino*, amb la localització dels dos grups episcopals (arrià i catòlic)

Hipòtesis: Julia Beltrán de Heredia. Dibuix Emili Revilla

Hipòtesi: J. Beltrán de Heredia, dibuix: E. Revilla. ©-MUHBA

Ajuntament
de Barcelona

Institut de Cultura de Barcelona

Oficina de premsa
La Rambla, 99, 08002 Barcelona.
Tel 93 316 10 69
premsaicub@bcn.cat

Imatges i dossier per a premsa disponibles a l'enllaç
<https://eicub.net/?grup=Arqueologia>